

"สมเด็จพระยา" ที่ข้าพเจ้ารู้จัก

บรรยายโดย หม่อมราชวงศ์ ถนัดศรี สวัสดิวัตน์

กราบเรียนท่านอธิการบดี ท่านคณบดี ท่านคณาจารย์ และนักศึกษาที่มาร่วมรับฟังในห้องนี้ ก่อนอื่นขอเรียนถึงความปลื้มใจของผมเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพราะว่าเมื่อ ปี 2518 ผมเป็นสมาชิกนิติบัญญัติ ได้ผ่านกฎหมายมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นฉบับสุดท้ายก่อนที่เราจะพ้นวาระ นับเป็นเวลา 25 ปี ซึ่งรวดเร็วเหลือเกิน

ในสมัยก่อนผมได้เข้ามาคลุกคลีอยู่ที่นี้ ผมมาหาเพื่อนซึ่งเป็นพี่ชายคือ ม.ร.ว. จุรีพรหม กมลลาสน์ มีความคุ้นเคยอยู่กับชอยนี้มากมาแต่เดิม วันนี้มาถึงก็ตั้งใจมาเรียนให้ทราบว่า ผมนั้นไม่ใช่ผู้ใกล้ชิดกับสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี แต่ผมเป็นข้าในพระองค์ ตามธรรมเนียมของราชตระกูลนั้น เราไม่สามารถที่จะไปนับญาติเพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี สิ่งที่ไม่ถูกต้อง ผมจึงเรียกท่านว่า "สมเด็จพระศรีฯ" สั้น ๆ ไม่กล้าเรียก "สมเด็จพระยาของปวงชนชาวไทย" เพราะผมถือว่า ผมเป็นข้าในพระองค์ ได้เคยฟังพระบารมีอยู่ในวังสระปทุม ตั้งแต่เกิดมาได้ 3 วัน ก่อนอื่นต้องเรียนให้ทราบว่าทำไมผมจึงไปอยู่ที่วังสระปทุม ทั้งนี้ต้องย้อนกล่าวไปถึงสมเด็จพระบรมราชชนก ซึ่งเป็นพระสวามี ท่านเป็นโอรสของสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า หรือพระองค์เจ้าหญิงสว่างวัฒนา ซึ่งมีประสูติกาลจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจ้าจอมมารดาเปี่ยม สุจริตกุล สำหรับผมถ้าจะถือว่าเป็นญาติก็พอได้ ทางด้านสมเด็จพระบรมราชชนก อันนี้ไม่ใช่อดีตหรือโอ้อวดตัวเอง ความเป็นจริงก็คือพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 กับเจ้าจอมมารดาเปี่ยม ท่านมีโอรสติดต่อกัน 5 พระองค์ พระองค์แรกเราจะไม่นับ เพราะท่านสิ้นไปตั้งแต่วัยอันไม่สมควร คือ พระองค์เจ้าอนุกรมพรอานันต์นรชัย พระองค์แรกเป็นพระราชโอรสคือ พระองค์เจ้าเทวัญอุไทยวงศ์ ทำไมจึงไม่ได้เป็นเจ้าฟ้า ก็เพราะแม่เป็นคนธรรมดา ไม่ได้เป็นมเหสี แต่เป็นเจ้าจอม เป็นพระองค์เจ้าชั้นที่หนึ่ง ซึ่งเกิดแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์เจ้าเทวัญอุไทยวงศ์นั้นต่อมาก็คือสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทววงศ์วโรปการ ต้นราชสกุล เทวกุล

ถัดมาเป็นพระธิดา 3 พระองค์ คือ พระองค์เจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ หรือพระนางเรือล่ม องค์กลางคือ สมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา หรือสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เป็นพระราชมารดาของสมเด็จพระบรมราชชนก องค์สุดท้ายที่เป็นผู้หญิงคือ พระองค์เจ้าเสาวภาผ่องศรี หรือสมเด็จพระบรมราชชนนีพระพันปีหลวง ในรัชกาลที่ 6 รัชกาลที่ 7 องค์สุดท้ายคือ ปู่ของผม คือ พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ ตอนหลังเป็นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระสวัสดิวัตน์วิสิษฐ ต้นราชสกุล สวัสดิวัตน์ เพราะฉะนั้นผมจะเรียกสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ซึ่งเป็นย่า

ของในหลวงว่า สมเด็จพระเจ้า เรื่องนี้ก็ยังไม่รู้สาเหตุไม่ได้ เพราะเป็นญาติกันจริง ๆ

ท่านได้ทรงชุบเลี้ยงตั้งแต่ผมเกิดได้ 3 วัน ผมเกิดวังเพชรบูรณ์ ทรงพระกรุณาให้ไปเอาตัวมา ไม่ได้กินนมแม่เลย ผมมีแม่นมถึง 2 คน ตอนที่มานั้นทรงมีโอรสธิดาแล้ว องค์ใหญ่คือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ รองลงมาคือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอนันตมหิตล รัชกาลที่ 8 และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ท่านมีประสูติกาลเป็นหม่อมเจ้า ต่อมารัชกาลที่ 7 ขึ้นเสวยราชย์ ในปี 2469 ทรงสถาปนาโอรสธิดาของทูลกระหม่อมป้าให้เป็นพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า ในหลวงองค์ปัจจุบันประสูติ 5 ธันวาคม 2470 หลังประกาศสถาปนาแล้ว พอประสูติก็นับเป็นพระองค์เจ้าเลย ผมก็เป็นหม่อมราชวงศ์อยู่คนเดียว ในนั้นเขาก็เรียกกันว่า สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ พระองค์ชาย คือในหลวงองค์ 8 พระองค์เล็ก คือในหลวงองค์ 9 มีผมเท่านั้นเป็นคุณชาย แทรกอยู่ คือผมแก่กว่าในหลวงองค์ 9 หนึ่งปี ผมอยู่ตรงกลางถวายการรับใช้มาตั้งแต่ผมจำความได้

ในตอนนี่ผมจะได้กล่าวถึงวิธีที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี หรือสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเลี้ยงดูลูกอย่างไร เป็นความซาบซึ้งใจ ประทับใจของผมในตอนที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว ได้เห็นว่าท่านทรงเลี้ยงดูโดยไม่ spoil เลยแม้แต่เล็กน้อย สิ่งต่างๆ ที่เกิดกับผมนั้น ผมได้รับความยุติธรรมตลอดเวลาเวลาที่เด็ก ๆ เล่นกัน เด็กที่ต่ำกว่า เป็นลูกหลานที่ต่ำกว่า ไม่ใช่ลูกหลานเจ้าของวัง ตอนนั้น สมเด็จพระศรีฯ ท่านอภิเษกสมรสกับสมเด็จพระราชบิดา สมเด็จพระบรมราชชนกแล้ว เป็นที่ฮือฮาที่สุดที่สมเด็จพระศรีฯ เป็นสะใภ้หลวง ไม่ใช่หม่อมธรรมดา สมเด็จพระศรีฯ ท่านเป็นสะใภ้หลวง และเป็นคนธรรมดา เนื่องจากท่านเป็นคนทีคล่องแคล่วและพระรูปโฉมน่ารักเรียบร้อย ได้มาอยู่โรงเรียนสตรีวิทยา และได้ถวายตัวเป็นข้าหลวงของสมเด็จพระป้าของในหลวงคือ ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ได้รับทุนส่งไปเรียนที่อเมริกา ตอนไปถึงได้เข้าเรียนภาษาก่อน ผมได้มีโอกาสไปดู College ของท่าน ชื่อ ซิมมอนส์ คอลเลจ อยู่ที่บอสตัน ตอนที่อภิเษกสมรสแล้วกลับมาวังสระปทุมยังมีได้ปลูกตำหนักที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ยังประทับอยู่ตำหนักเขียวริมคลองแสนแสบ ในตอนนั้นสมเด็จพระศรีฯ ไม่ให้เรียกพระองค์เอง เพราะเมื่ออภิเษกสมรสแล้วมีฐานะเป็นหม่อมสังวาลย์ มหิตล ณ อยุธยา คงจะทรงเกลียดคำว่า "หม่อม" ให้คนในวังสระปทุมเรียกท่านว่า "คุณ" ผมจำความได้มาก็ไม่เคยเรียก ก็เรียก "คุณ" มาโดยตลอด

กิจวัตรประจำวันของเด็ก ๆ ก็ไม่มีอะไรมาก นอกจากเล่นสนุกสนานกันไปตามเรื่อง ผู้ที่ไล่เลี้ยงกัน ก็คือองค์ 8 กับผม ส่วนองค์ 9 นั้นยังเล็กอยู่ ก็มีหน้าที่วิ่งตาม ถ้าเขาจะเล่นอะไรกันก็จะบอกว่าเอาด้วย ผมก็เป็นเด็กชนมาก ในวังมีสระใหญ่อยู่ 2 สระ ผมว่ายน้ำได้ตั้งแต่ 3 ขวบ ตอนนั้นทรงปลูกพระตำหนักใหม่ทางด้านสะพานหัวช้างเรียบร้อยแล้ว ผมก็เล่นอยู่ที่นั่น สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ น้อง ๆ กลัวมาก เพราะเป็นที่สองรองจากแม่ ถ้าจะมีการทำโทษจะไม่ทำเอง จะให้พี่ทำ ผมก็ว่ายน้ำเล่น ทั้ง 2 พระองค์ก็อยากเล่นน้ำมาก แต่ไม่ได้รับอนุญาตให้เล่นน้ำ และก็บังคับให้ผมว่ายน้ำ โปรดที่จะดูผมว่ายน้ำเล่นครั้งละนาน ๆ แทบทุกเย็น ตอนนั้นตอนเย็น ๆ โปรดทรงม้า มีม้าเทศตัวอ้อม ๆ อยู่ตัวหนึ่ง มีคนเลี้ยงชื่อนายตัน จูงม้ามาในหลวงองค์ 8 ทรงม้า ในหลวงองค์ 9 อยู่ด้วยข้างหลัง จูงมาที่ข้างหน้าพระตำหนักใหญ่ ซึ่ง

มีส่วนสัตว์อยู่ แล้วจะมาหยุดที่ทรงลิง ทรงป้อนกล้วยให้ลิง ลิงก็อมกล้วยไว้ที่แก้ม สันนิษฐานว่าคงเป็นด้วยเหตุนี้เองที่ท่านเรียกอ่างเก็บน้ำว่าแก้มลิง ตอนที่ท่านทรงม้าผมเป็นคนกลัวม้ามาก ท่านมีความสุขมากโดยการให้นายด่านจูงม้าเร็ว ๆ ไล่ผม ไล่ไปจนไม่รู้จะไปไหน ผมต้องหนีลงน้ำ แล้วบางทีหน้าพระตำหนักใหญ่ก็มีเนิน ก็แบบเด็ก ๆ มีการรังแกกัน คนที่ด้อยกว่าอย่างผมก็ต้องยอมให้รังแก เช่น มีเนินหญ้าลงมาและมีสนามข้างหลัง ผมโดนในหลวงพระองค์ 8 ผลักลงมาเลย สมเด็จพระศรีฯ เห็นพอดี สั่งพระองค์หญิงให้ผลักดูบ้าง ให้รู้สว่ารังแกเขาแล้วเจ็บอย่างไร นี่คือสมเด็จพระศรีฯ

เวลาจะต้องการของเล่นที่อยู่บนหนึ่งที่พระตำหนักใหญ่ มหาดเล็กข้าหลวงไม่ต้องหยิบให้ ถ้าอยากเล่นต้องหาทางเอามาเล่นเอง แล้วต้องเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย ไม่ต้องไปใช้ใคร ทรงเลี้ยงมาอย่างนี้ จะเรียกว่าเลี้ยงแบบติดดิน อย่างสำนวนสมัยใหม่ก็ว่าได้ ไม่มีสิทธิอะไรเหมือนเจ้านายที่จะรังแกหรือไปแกล้งใครได้เลย เพราะเห็นเหมือนเพื่อนเล่นด้วยกัน อย่าไปรังแกทุกคนต้องเหมือนกัน เวลาโดนลงพระอาญานั้น มีอยู่ครั้งหนึ่งผมจำได้ ตอนนั้นผมเกือบ 7 ขวบ มีอ่างน้ำซิเมนต์ที่ให้ม้ากิน ท่านว่าน้ำไม่เป็น พอเห็นอ่างน้ำก็อยากว่ายน้ำ ผมก็ชวนให้เล่นในอ่างที่ม้ากินน้ำ ก็ไม่กล้า กลัวโดนกริ้ว ผมบอก ผมลงไปผมก็ทำท่าว่าสนุกเหลือเกิน ท่านก็ทรงลงบ้าง องค์เล็กยืนมองดู อยากลงเหมือนกัน แต่ยังไม่ทันจะได้ลง ทอดพระเนตรเห็นพอดี ผมไปตำหนักใหญ่ ทุกวันนี้ยังมองเห็นภาพที่อยู่ข้างหน้าพระตำหนัก จำได้ไม่มีลืม เพราะโดนลงพระอาญาที่นั่น

ผมก็ได้รับความสุขอยู่โดยตลอด รัชใช้ท่านมาจนปี 2476 หลังกบฏวรเดช เขาเรียกว่าเป็นยุคที่เกลียดเจ้า เพราะเปลี่ยนแปลงการปกครอง ผู้มีอำนาจจะทำลายเจ้าทุกวิถีทาง ปู่ของผมโดนเนรเทศไปสิ้นพระชนม์ที่ปีนัง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 ทรงลี้ภัยไปที่อังกฤษ สวรรคตที่นั่น ถวายพระเพลิงโดยไม่มีพระมาทำพิธี ไม่มีเครื่องสูง ไม่มีโกศ หีบธรรมดาแล้วเข็นเข้าเตาเผา สมเด็จพระยาชัยนาทนเรนทรก็โดนจำคุก ถูกถอดยศ ถอดได้อย่างไร ท่านมีกำเนิดเป็นเจ้า

สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ถ้าท่านได้อ่านพระราชประวัติจะเห็นได้ว่า ท่านทรงมีความโสมนัสมานักหนา ตั้งแต่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชพระองค์แรกเสด็จทิวงคตเมื่อพระชนมายุ 17 พรรษา ตำแหน่งพระราชินีก็หลุดไป ก็ต้องเลื่อนน้องขึ้นมา คือสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรีขึ้นมาเป็นราชินีแทน เพราะมีพระโอรสคือรัชกาลที่ 6

อีกครั้งหนึ่ง เมื่อปี พ.ศ. 2472 สมเด็จพระราชบิดาเสด็จขึ้นไปเชียงใหม่ ทรงเป็นหมอประจำบ้านของโรงพยาบาลแมคคอมมิคส์ ไปประชวรและสิ้นพระชนม์ จากไปเป็นองค์ที่ 2 ทั้งยังประสบทุกข์โสมนัสตอนที่เขาเกลียดเจ้ามาโดยตลอด นั่นเป็นเรื่องเก่าที่ยังฝังใจเราอยู่ ผมเองไม่ได้รับผลกระทบมากนัก เพราะพ่อผมเป็นนักเรียนนายร้อย รุ่นจอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลผิน ชุณหะวัณ พ่อได้รับทุนไปเรียนเมืองนอกตอนอายุได้ 14 โรงเรียนนายร้อยพระเจ้าชาร์นิโคลัส โรงเรียนนายร้อยมหาดเล็กหลวงชาร์นิโคลัสที่ 2 ที่เซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก พ่อเรียนจบกำลังจะเข้าโรงเรียนเหล่าคอมมิวนิสต์ขึ้นก็ต้องหนีกลับ ผมเองตั้งใจจะเป็นทหาร พ่อบอกว่าอย่าเป็นเลย ไปเป็นอะไรอย่างอื่นดีกว่า จะให้ผมเรียนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปู่ของผมเป็นเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมพระองค์แรก ตอนที่ตั้งกระทรวงเปลี่ยนแปลงการ

ปกครองจากจตุสดมภ์ เวียง วัง คลัง นา เป็นกระทรวง ปู่ผมเป็นนักเรียนคนแรกของ Oxford เรียนกฎหมายที่นั่น จะให้ผมเรียนกฎหมายตาม ผมก็ไปเรียนที่ธรรมศาสตร์ พอตอนนั้น มหาวิทยาลัยปิด ผมก็ไปอยู่กับวงสุนทราภรณ์ เพราะผมเป็นเพื่อนกับคุณอาภรณ์ ภรรยาของคุณ ผมได้ไปร้องเพลงกับสุนทราภรณ์ ทั้งที่ไม่เคยเป็นศิษย์ของสุนทราภรณ์แต่ประการใด

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีในตอนนั้น ท่านเสด็จกลับมา ผมก็ได้ถวายการรับใช้บ้างเป็นบางโอกาส แต่ที่ได้ไปเฝ้าอยู่คือตอนที่เสด็จอยู่ที่ไลซานน์ ผมต้องไปที่นั่นอยู่เสมอระหว่างปี 2509-2510 และ 2511 พระองค์หญิงสุทธสิริโสภา ซึ่งท่านก็ชอบเลี้ยงผมมาเหมือนกัน ท่านเอาผมไปขับรถเที่ยวฤดูร้อนในยุโรป ก่อนไปก็ไปรับเสด็จฯ สมเด็จพระพี่นาง สมเด็จพระหญิงไปด้วย ผมเป็นทั้งคนขับรถ คนยกกระเป๋า เป็นทุกอย่างทุกอย่าง รวมทั้งเป็นคนสั่งอาหาร ดูเมนูอาหารด้วย สมเด็จพระหญิงท่านก็ประทับใจด้านขวา ที่โน้นเขาขับซ้าย ท่านก็ทรงดูแผนที่บอกแผนที่ผิด แผนที่ก็จะเลี้ยวเข้าเมืองกลับเลยไป กว่าที่จะกลับรถได้ 87 กิโลเมตรเดียวไม่ได้เลย เป็นตอนที่ได้เฝ้าใกล้ชิดหน้าร้อนทุกปีก็ไปที่พระตำหนักที่ไลซานน์ พระตำหนักนี้อยู่ตามทางลาดลงมา ตัวพระตำหนักเป็น apartment สูงอยู่ชั้นบน แบ่งเป็น 2 ซีก ซีกหนึ่งสมเด็จพระหญิงประทับ อีกซีกหนึ่งสมเด็จพระศรีฯ ประทับ ขณะนั้นพระชนมายุ 80 กว่าแล้ว ทรงพระดำเนินจากเชิงลาด ขึ้นไปอย่างสบายๆ ทรงแข็งแรงเหลือเกิน พอถึงหน้าร้อนจะเสด็จขึ้นเขา ทรงเก็บดอกไม้ที่จะบานในฤดูร้อน เช่น Edelweiss สีขาว และมีดอกไม้อื่นๆ ทรงนำมาทำเป็นดอกไม้แห้ง เป็นงานอดิเรกที่ทรงทำ

พระจริยาวัตรอีกอย่างหนึ่งที่ประทับใจมากคือ ทรงนึกถึงคนอื่นตลอดเวลาในเรื่องของการกิน จะสอนให้ทุกคนกินไม่ให้อ้วน มีคนโดนกริ้วหลายคน ไม่ทรงกริ้วตรงๆ ท่านบอกว่าข้าวแต่ละเม็ดกว่าเขาจะปลูกมาได้ เขาเหนื่อยยากแค่ไหน เมื่อเป็นข้าวแล้ว เราบริโภคได้แล้ว ควรจะนึกถึงคนที่เขาทำ ไม่ควรที่จะกินทิ้งกินขว้าง ยังมีคนยากแค้นที่ไม่มีข้าวกิน กินข้าวไม่ครบมือ แต่ละมือไม่ครบเม็ดอีกมากมายหลายล้านคน ในเมื่อเรากินจนเหลืออย่างนี้ ถ้าเอาข้าวที่เหลือไปรวมๆ กันจะเลี้ยงคนได้อีกเท่าไร ควรจะรู้จักคุณค่า ตักมาแต่พอรับประทาน ไม่พอไปตักใหม่ อย่าตักมาจนพูนจานแล้วเหลือ เป็นการน่าเสียดาย ทำลายทรัพยากรโดยใช้เหตุ นับเป็นความประทับใจอย่างหนึ่งที่ใครก็ตามที่ได้เคยร่วมโต๊ะเสวย ถ้ามหาดเล็กเขาตักให้มาก เราต้องคอยบอกเขาไว้

ครั้งสุดท้ายที่ผมได้ไปรับเสด็จฯ เมื่อครั้งที่เสด็จฯ มาประทับเมืองไทยเป็นการถาวร ผมได้รับมอบหมายจากการบินไทยให้ไปรับเสด็จฯ ที่ไลซานน์ โดยเราจะมีเครื่องบินจัดเป็นพิเศษ แต่ทรงอยากเดินทางโดยเครื่องบินธรรมดาที่เขาบินไปสวิสเซอร์แลนด์อยู่แล้ว หลังจากนั้นได้มีการถวายพระกระยาหาร ผมได้เลือกข้าวต้มกับ ครอบเครื่อง ถวายเป็นพระกระยาหารซึ่งโปรดมาก ครั้งหนึ่งท่านได้เคยรับสั่งกับผมว่า "ถนัดศรี เรามีใจตรงกัน เห็นถนัดศรีกินอะไรก็ได้ หมดจาด" ผมก็หมอบกราบ

ได้ถวายการรับใช้ครั้งนั้นเป็นครั้งสุดท้าย เมื่อเสด็จฯ มาประทับเป็นการถาวร ก็ไม่ได้รับใช้เพียงแต่ขึ้นไปเฝ้าเกี่ยวกับการปลูกป่าที่ดอยตุง ตอนนั้น ม.ล. ปิรันธน์ มาลากุล รองอธิบดีกรมชลประทาน เกษียณอายุ ได้ไปถวายการรับใช้ที่นั่น และมีน้องชายผม ดิศนัดดา เป็นราชเลขาอยู่คนหนึ่ง ม.ล. ปิรันธน์ ดูแลทางฝ่ายที่ประทับ ทรงพระสำราญดีที่เสด็จตอนที่ขึ้นไป

ที่ดอยตุง ซึ่งในปัจจุบัน ภูเขาหัวโล้นทั้งหมดที่ล้อมรอบตัวพระตำหนักอยู่นั้น มีต้นไม้ขึ้นเขียวชะอุ่มและเป็นป่าที่ยังประโยชน์ให้แก่ชาวบ้าน ทั้งนี้เป็นเพราะพระมหากษัตริย์คุณอย่างที่สุด ทำให้เขียวรายที่มีเขาหัวโล้นกลับเขียวชะอุ่ม ชาวเขาทั้งหลายต่างก็ดูแลกันอย่างดี ทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น ปัจจุบันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอย่างดีที่สุด ผู้ที่ไปถึงที่นั่น สิ่งที่เขาไม่ได้คือ จะต้องไปที่พระตำหนัก หลายท่านคงเคยเห็นแล้ว จะเห็นว่าที่ดอยตุงนั้นผาผิงที่เป็นไม้มีรูอยู่ เพราะรับสั่งให้เอาไม้ลังมาใช้ เอามาทำฝาบ้าน เห็นได้ว่า เป็นการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า ไม่ใช่จะเอาไปทำฟืน ไม้ดี ๆ อย่างนี้เอามาทำฝาได้ ทางเข้าพระตำหนักสังเกตให้ดี จะเห็นไม้มีรู สภาพของพระตำหนักจะเห็นว่า ห้องทรงงานและห้องบรรทมเล็กเท่าคอนโดในปัจจุบัน ห้องบรรทมนั้นประมาณไม่เกิน 25 ตารางเมตร เตี้ยบรรทมชนิดเดียว เพราะพระองค์ท่านเล็ก ไม่มีอะไรฟุ่มเฟือยหรูหราทั้งสิ้น ทรงบำเพ็ญชีวิตที่เรียบง่ายอย่างที่สุด ท่านจะนึกถึงคนอื่นก่อนตัวเอง ใครจะเจ็บไข้ได้ป่วยอะไรจะประทานความช่วยเหลือ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ทรงมีมูลนิธิทางบรมราชานุเคราะห์นี่ก็เป็นสืบเนื่องมาจากสมเด็จพระศรีฯ พูดอย่างชาวบ้านก็คือ ทรงเลี้ยงลูกมาเป็นอย่างดี สมเด็จพระบรมราชชนก ท่านพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ส่งคนไปเล่าเรียนทางการแพทย์ เพื่อให้มาช่วยเหลือผู้คนในบ้านของเรา หมอหลายคนเคยได้ทุนส่วนพระองค์ สมแล้วที่ท่านเป็นพระบิดาแห่งการแพทย์ทรงมีพระราชจริยวัตรเหมือนกันทั้ง 2 พระองค์ คือนึกถึงคนอื่นก่อนนึกถึงพระองค์เอง

ในโอกาสที่ปีนี้จะเป็ปีที่ครบร้อยปีของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ผมอยาก จะเรียนให้ท่านทั้งหลายได้รำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณที่พระองค์ท่านมีต่อปวงชนชาวไทย ได้รำลึกถึงวิถีเลี้ยงลูก ที่ทำให้ลูกเป็นคนดี เลี้ยงลูกโดยที่ไม่ได้ตามใจ ไม่ spoil เป็นแบบฉบับ ที่เราควรถือเป็นแบบอย่าง ในสมัยนั้น ผู้ที่เป็นเจ้า อำนาจเงินฟ้า ความสะดวกสบายมีมากมาย แต่สมเด็จพระราชชนนีให้ช่วยตัวเองมาโดยตลอด สิ่งใดที่ทำได้ให้ทำเอง ทำให้เราได้เจ้านายที่สืบมาจากพระองค์ท่าน ที่เราพึงใบบุญอยู่คือ สมเด็จพระมหาลวงนราธิวาสราชชนรินทร์และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งไม่ต้องพูดว่า ทรงพระมหากษัตริย์คุณต่อพสกนิกรชาวไทยประการใด

สมเด็จพระศรีฯ หรือสมเด็จพระย่าของปวงชนชาวไทยที่ผมได้รู้จัก ผมก็ได้เล่าให้ฟังหมดแล้ว ในช่วงที่ประทับอยู่ที่สวิสเซอร์แลนด์ ผมไม่ได้มีโอกาสไปใกล้ชิด มาในตอนหลังเท่านั้น ก็อาจเล่ากระโดดไปบ้าง แต่เท่าที่ผมได้พบได้เห็น ผมมีความประทับใจและรำลึกถึงพระราชจริยวัตร ตลอดจนวิธีต่าง ๆ ที่ทรงเลี้ยงโอรสธิดา ซึ่งผมใช้วิธีนี้เลี้ยงลูกมา และรู้สึกภูมิใจมาโดยตลอด

ขอจบการบรรยายแต่เพียงเท่านี้ และขอขอบคุณท่าน สวัสดิ์ศรีครับ

* บทความนี้ถอดจากแถบบันทึกเสียงการบรรยายพิเศษเรื่อง "สมเด็จพระย่า" ที่ข้าพเจ้ารู้จัก โดย ม.ร.ว. ถนัดศรี สวัสดิวัตน์ ซึ่งบรรยายแก่คณาจารย์ นิสิต และผู้ที่สนใจ ในโอกาส วันสถาปนาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ครบรอบ 25 ปี ณ ห้องประชุม 222 ตึก 2 วันที่ 22 สิงหาคม 2543

